

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Dějiny Židů ve Světlé nad Sázavou.

Zpracoval

Antonín Kostecký, ředitel měst. škol ve Světlé n. S.

I. Vznik a vývoj židovské obce světelské.

Přesných záznamů není, kdy se Židé ve S. usadili. Dříve bydleli asi jen v okolních vesnicích. Židům povoleno bylo zprvu bydlet jen na Malé straně. Říkali jim familiant, chráněný Žid (Schutzjude), též Bestandmann.

Nejstarší rodiny žid. ve S. byly Seewaldova a Müllerova. O Seewaldovi činí se po prvé zmínka v zámeckém archivu r. 1746, kdy panská vinopalna byla mu pronajata za roční nájemné 200 zl. víd. měny. Bydlel v č. 2. Rodina Seewaldů byla z nejváženějších žid. rodin v městě. Kromě lihovarnictví věnovali se Seewaldové obchodu a koželužství. První koncesi ke zřízení úplného obchodu smíšeným zbožím obdržel r. 1800 Markus Seewald. Mužští potomci Seewaldů se ze S. po r. 1850 odstěhovali, Rosalia Seewaldová se provdala za Josefa Herrmanna č. 114 a její nepřímí potomci žijí dosud ve S.

Druhá nejstarší žid. rod. byla Müllerova, bydlící nejdříve v č. 3. Müllerové byli obchodníci, kteří provozovali obchod s plodinami a hlavně výrobky nově zřízených závodů na velkostatku světelském. Majiteli panství byli tehdy Filip hrabě Kolovrat-Krakovský a jeho syn Leopold. Tito hluboce vzdělaní, osvícení šlechtici snažili se pomoci chudému kraji světelskému na pahorkatině českomoravské, zaváděli nová odvětví průmyslová (broušení granátů, výrobu a broušení skla, dolování na stříbro, výrobu mosazných předmětů, papíru, knoflíků, klobouků, tužek, drasla). Těmto výrobkům snažili se Müllerové najítí odbyti.

Důkazem, že Židé bydleli ve S. a v okolí již dříve, je, že hrabě Filip Krakovský daroval r. 1742 úbočí kopce s polem na Malé straně žid. rodinám jako pohřebiště a dal jim povolení stavěti svá obydlí při zámeckém parku.

Jak stoupal počet obyvatelstva náb. žid., jest pozorovati ze statistiky (viz Seidler, Kronika města S.): R. 1787 čítala S. 4 žid. rod., r. 1802 10 žid. rodin. Při pozdějších sčítáních nebyl počet žid. obyvatelstva zvlášť uváděn. R. 1921 měla S. mezi 2261 obyvateli 107 Židů. Nyní (r. 1933) čítá žid. obec 78 členů, z nichž 21 poplatníků. V okolí bydlí Židé jen v Meziklasích, Dolním Městě, Velkých Křepinách a v Dobré Vodě Rejčkovské. Příjmy obce i vydání činí 12.000 Kč. Starostou od r. 1927 je Rudolf Pick, obchodník. Dřívější starostové byli: Matěj Beran, Isák Müller, Ludvík Müller, Adolf Mahler, Mořic Skalla a Rudoif Müller.

Rabína toho času obec nemá, posledním byl Josef Bloch, působil od r. 1914 a zemř. 14. března 1930. Předchůdci jeho (učitelé náboženství) byli asi od r. 1848: David Kraus, Albert Ullmann, Fi-

Geschichte der Juden in Světlá a. d. S.

Bearbeitet von

Bürgerschuldirektor Antonín Kostecký, Světlá a. d. S.

scher, Adolf Kornfeld (1879), Leopold Reiss (1887), Josef Singer, Ignát Tschassni (1892), Reinhardt, Mořic Blan, Samuel Schiller (zemř. zde), Rudolf Blan a Gustav Blan.

Dříve bývala modlitebna na Malé straně (v domě u Herrmannů), od 4. března 1889 konají se pobožnosti ve vlastní synagoze na pravém břehu Sázavy.

Zápisy matriční konány byly v dobách nejstarších na zámeckém úřadě, od r. 1809 do r. 1850 na úřadě děkanském, od r. 1839 do r. 1895 u ž. o. v Ledči n. S. a od 1. ledna 1896 u zdejší n. o. Matrikárem je nyní Robert Mahler.

Hřbitovy má ž. o. dva. Starý (od r. 1742) je na Malé straně, na něm se pohřbívalo až do r. 1886. Je chován v úctě, náhrobní kameny jsou dosud dobře čitelné, na nejstarších je písmo jen hebrejské, potom též německé, nejnovější české. R. 1886 byl otevřen nový rozsáhlý hřbitov vedle hřbitova katolického. — R. 1875 dne 14. listopadu bylo založeno pohřební bratrstvo Chevra-Kadischa a bylo potvrzeno výnosem místodržitelství v Praze 18. dubna 1876, č. 17.354. Předsedy byli: zakladatel Matěj Beran, po něm následovali Ludvík Müller, Robert Müller a Robert Mahler, jenž nyní bratrstvo řídí.

II. Vynikající rodáci a osobnosti židovské ve Světlé nad Sázavou.

Leopold Kohn,

velkostatkář a básník.

Leopold Kohn (pseudonym Světelský) nar. se dne 8. dubna 1838 v S. v č. 173 jako syn zemědělce a nájemce vinopalny Eliáše Kohna. Otec jeho odstěhoval se r. 1840 do Nové Vsi u S. Školu navštěvoval Leopold v Heřmanově Městci, a to školu žid., gymnasium absolvoval v Něm. Brodě a inskriboval na pražské universitě, aby studoval filosofii. Pro hmotné nesnáze musel se však vzdáti studii, byl po nějaký čas vychovatelem, až konečně jeho starý sklon zvíťazil a on se oddal zemědělství. R. 1869 se oženil a usadil se jako nájemce velkostatku ve Vlkanči a později v Mimoní u České Lípy. Zde r. 1901 skončil svůj práci vyplněný život.

Jeho tak jednoduše líčený život byl, přihlédneme-li blíže, životem zcela neobyčejným. Leopold Kohn byl duchem nad míru čilým, jenž dovedl, ač osudem byl stále pronásledován, ač jeho povolání vyžadovalo celou jeho bytost, povznést se ke všemu, co hýbalo duší jeho doby. Jiný konflikt, z něhož vyšel jako vítěz, přineslo tomuto muži jeho židovství. Pevně zakořeněn v tradici a česky vychován, dovedl se zájmem, ba s nadšením sledovat obrozenecké hnutí české, aniž by jen jednou zapřel své příslušenství a svou lásku k svému židovskému národu.